

Türkiye’de Meydana Gelen 6 Şubat Kahramanmaraş Depremlerinin Vergi Gelirlerine Etkisi: Kahramanmaraş ve Hatay Üzerine Bir Değerlendirme*

Arınç Boz¹

Adem Demirbozan²

RESEARCH ARTICLE

Araştırma Makalesi

MAKALE BİLGİSİ

Gönderme: 01.02.2024

Düzeltilme : 22.07.2024

Kabul : 06.08.2024

Yayın : 25.12.2024

iThenticate benzerlik oranı: %10

JEL Kodu:

H20, H71, Q54

Anahtar Kelimeler:

Deprem, Vergi Geliri, Türkiye

Ö Z E T

Depremler sismik hareketlerden kaynaklanan ve önlenemeyen doğal afetlerdir. Türkiye bulunduğu coğrafya bakımından deprem ülkesi konumundadır. 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş’ta meydana gelen depremler 11 ilin bulunduğu büyük bir coğrafyayı etkilemiştir. Depremlerin birincil etkilerinden olan can ve mal kayıplarının dışında, sosyal yaşam, psikoloji ve ekonomi üzerinde de birçok etkisi bulunmaktadır. Depremlerin ekonomi üzerindeki etkilerinden biri de genelde kamu gelirlerini, özelde ise vergi gelirlerini azaltmasıdır. Bu bağlamda 6 Şubat depremlerinin kamu gelirleri üzerindeki etkisi araştırmanın çıkış noktasıdır. Türkiye’de kamu gelirleri içerisindeki yaklaşık %80’lik payı sebebiyle araştırma, vergi gelirlerinin incelenmesiyle sınırlandırılmıştır. Bu doğrultuda, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremlerin, vergi gelirlerine etkisi Türkiye’nin toplam vergi gelirleri dikkate alınarak, on bir il bazında hesaplanmıştır. Yapılan ikincil veri analizi sonucunda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, Türkiye’de yaşanan depremlerin sonrasında vergi gelirlerinin Şubat ayında bir önceki aya göre %29 azaldığı görülmüştür. Toplam vergi gelirleri içerisinde on bir ilin payının depremden önceki ayda %5 civarında olduğu, deprem sonrasında bu oranın %2,5’e düştüğü gözlemlenmiştir.

Citation: Boz, A. & Demirbozan, A. (2024). “Türkiye’de Meydana Gelen 6 Şubat Kahramanmaraş Depremlerinin Vergi Gelirlerine Etkisi: Kahramanmaraş ve Hatay Üzerine Bir Değerlendirme”. *International Journal of Public Finance*. 9(2), 307 – 326. <https://doi.org/10.30927/ijpf.1429090>

* Bu çalışma 12-15 Ekim 2023 tarihlerinde düzenlenen 37. Uluslararası Maliye Sempozyumu’nda sunulan “Türkiye’de Meydana Gelen 6 Şubat Kahramanmaraş Depremlerinin Vergi Gelirlerine Etkisi” başlıklı bildirinin genişletilmiş hâlidir.

¹ Res. Assist. PhD., Zonguldak Bülent Ecevit University, Department of Public Finance, Türkiye, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4936-1339>, arincboz@hotmail.com

² Res. Assist., Zonguldak Bülent Ecevit University, Department of Public Finance, Türkiye, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0611-276X>, adem.demirbozan@beun.edu.tr

The Effect of the February 6 Kahramanmaraş Earthquakes in Türkiye on Tax Revenues: An Evaluation on Kahramanmaraş and Hatay

ARTICLE INFO

Submitted : 01.02.2024
Revised : 22.07.2024
Accepted : 06.08.2024
Available : 25.12.2024

iThenticate similarity score: 10%

JEL classification:
H20, H71, Q54

Keywords:

Earthquake, Tax Revenue, Türkiye

ABSTRACT

Earthquakes are natural disasters caused by seismic movements and not prevented. Türkiye is called earthquake affected country in terms of its geograph. The earthquakes that occurred in Kahramanmaraş on February 6, 2023 had affected 11 provinces and a large geography. Apart from the primary effects of earthquakes, which are loss of life and property, they have many effects on social life, psychology and economy. The impact of earthquakes on the economy can be seen as a decrease in public revenues and, in particular, tax revenues. In this context, the effect of the 6 February earthquakes on public revenues is the starting point of the research. Due to its approximately 80% share in public revenues in Türkiye, the research has been limited to tax revenues. In this direction, the effect of the earthquakes in Kahramanmaraş on 6 February 2023 on tax revenues has been calculated on the basis of eleven provinces, taking into account the total tax revenues of Türkiye. When the findings obtained as a result of the secondary data analysis are evaluated, it was seen that tax revenues decreased by 29% in february compared to the previous month after the earthquakes in Türkiye. It has been observed that the share of eleven provinces in total, tax revenues were around 5% in the month before the earthquake, and this rate decreased to 2.5% after the earthquake.

Extended Summary

Türkiye is earthquake zone country depending its geography. The earthquakes that occurred in Kahramanmaraş on February 6, 2023 had affected 11 provinces and a large geography. Apart from the primary effects of earthquakes, which are loss of life and property, they have many effects on social life, psychology and economy. The impact of earthquakes on the economy can be seen as a decrease in public revenues and, in particular, tax revenues. In this context, the effect of the 6 February earthquakes on public revenues is the starting point of the research.

It is important to know the factors affecting tax revenues due to its share of approximately 80% in public revenues in Türkiye. In this regard, the impact of the Kahramanmaraş-centered earthquakes on February 6, 2023, on tax revenues was calculated on the basis of eleven provinces, taking into account Türkiye's total tax revenues. The fact that studies on the tax-specific effects of earthquakes are limited in the literature reveals the importance of the research.

After the February 6 Kahramanmaraş earthquakes, different researches were carried out on this subject. Tetik and Akbulut (2023) discussed the impact of the February 6 Kahramanmaraş earthquakes on exports with economic data. In the light of the research, policy recommendations were developed by evaluating the financial and economic situations of export companies damaged after the February 6, 2023 earthquake. Marangoz and İzci (2023) evaluated the economic, social and environmental effects of Kahramanmaraş earthquakes on entrepreneurs. In the evaluation, it was stated that these earthquakes, in addition to their negative effects on entrepreneurs, may also offer some opportunities to entrepreneurs. Şen

(2023) conducted a research on the economic dimensions and costs of the February 6 earthquakes. He estimated the cost of the earthquakes at \$70 billion. Özüdoğru (2023) examined the 1999 Marmara earthquake, the 2011 Van earthquake and, in more detail, the Kahramanmaraş earthquake that occurred in Türkiye. In his evaluations, he analyzed the effects of earthquakes on macroeconomic variables and made short, medium and long-term policy recommendations. In another study, Bardakçı and Demirtaş (2023) discussed the impact of Kahramanmaraş earthquakes on foreign trade. In the different scenarios he developed, the export loss could be between 3.8 and 50.8 billion dollars; It has been found that the loss of tourism income may be between 9.3 and 69 billion dollars. Say and Doğan (2023) examined the impact of the February 6, 2023 earthquake on stock prices traded in Borsa Istanbul. In the study using the event analysis method, it was concluded that there is no semi-strong form efficient market in the context of the BIST 30 index.

In the study, secondary data analysis was conducted using the data of the Ministry of Treasury and Finance. According to the tax collection reports published by the Ministry on a provincial basis and cumulatively on a monthly basis, the tax revenues collected by the 11 provinces affected by the earthquake and Türkiye in general between 2013 and 2023 and the share of the 11 provinces in Türkiye’s tax revenue were calculated on a monthly basis. As a result of the calculation, the change in the tax revenues of each province in the post-earthquake period was found. In the calculation, it was seen that the province whose tax revenue decreased the most in the post-earthquake period was Kahramanmaraş, and the province that decreased the least was Hatay.

The results say that there is a 29% tax loss in February compared to the previous month. When tax revenues are calculated on a monthly basis for eleven provinces affected by the earthquake over a ten-year period, it is seen that there is a decrease in tax revenues in all provinces in February 2023. The province whose tax revenues decreased the most in the period after the earthquake was Kahramanmaraş with 92%, and the province whose tax revenues decreased the least was Hatay with 48%. While the contribution of eleven provinces to tax revenues was 5% before the earthquake, it decreased by half to 2.5% after the earthquake.

1. Giriş

Doğal afetler mali, ekonomik ve çevresel etkileri sebebiyle dünya genelinde ciddi bir sorun olmuştur. 20. yüzyılın sonları ile 21. yüzyılın başlarında yaşanan doğal afetlerin sayısı ve sonucunda oluşan maliyetler alarm verici seviyeye ulaşmıştır (Rasmussen, 2004). Dünya genelinde afet riski olan ülkeler çeşitli politikalarla bu riski azaltma eğilimindedir. Uygulanan politikalarla hem doğal afetlerin ekonomik kaybının daha az olması hem de afetin yaralarının daha az zaman harcanarak sarılabilmesi amaçlanmaktadır (Gül, 2014: 3).

Türkiye, bulunduğu coğrafya nedeniyle tarihinde birçok kez depremle yüzleşmiştir. Depremi neden olduğu etkiler incelendiğinde Türkiye’nin deprem karşısında en kırılgan ülkelerden biri olduğunu söylemek mümkündür. 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremler Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa başta olmak üzere geniş bir coğrafyaya yayılmış ve pek çok yapının yıkılmasına neden olmuştur. Yıkılan binaların

sebepler olduğu can kayıplarının dışında depremin sosyal, psikolojik, ekonomik ve mali etkileri de söz konusu olmaktadır.

Başta deprem olmak üzere doğal afetler sonucunda ortaya çıkan en önemli mali sorun, vergi kaynaklarında yaşanan kayıptır. Bu kayıp can kayıplarının sebepler olduğu iş gücü kaybı ve dolayısıyla Gelir Vergisi'nde kendini gösterebildiği gibi Katma Değer Vergisi (KDV), Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) gibi farklı vergi türlerinde de kendini gösterebilmektedir (Ünsal, 2016: 4). Ayrıca devlet, deprem bölgesindeki şirketlerin vergi ödemelerini ilk etapta erteleyebilir. Ertelenen bu ödemelerin önemli bir kısmını ise oluşan vergi kayıpları sebebiyle hiçbir zaman elde edemeyebilmektedir (Bibbee vd., 2000: 10). Araştırmanın kısıtı bu bağlamda, Türkiye'de 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen depremlerin vergi gelirlerine etkisinin ele alınmasıdır. Literatürde depremlerin sadece vergi özelindeki etkisine yönelik yapılan çalışmaların sınırlı olması, araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

2. Doğal Afetlerin Etkileri

Doğal afetler, genel olarak her ülkeyi etkileme potansiyeli olan maliyetli, yıkıcı ve tahmin edilemeyen olaylardır (Bowman vd., 2023: 1). Kuraklık, aşırı sıcaklık, yangın, deprem, salgın hastalıklar, sel, heyelan, fırtına vb. hadiseler doğal afetlere örnektir. Özellikle 21. yüzyılda küresel iklim değişikliği sebebiyle kuraklık, aşırı sıcaklar ve beklenmedik hava olaylarına karşı bireyler çeşitli doğal afetlerle yüzleşmektedir. 2020 yılında geniş bir coğrafyaya yayılan Covid-19 pandemisi ve Kahramanmaraş depremleri son zamanlarda Türkiye'de ortaya çıkan afetlerdendir.

Deprem; yer kabuğundaki enerji boşalması sonucunda yeryüzünde meydana gelen sarsıntı olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Dünya'nın var olduğu ilk dönemlerden bu yana depremler Dünya'da sismik açıdan elverişli birçok bölgede gerçekleşmiştir (Edemen vd., 2023: 719). Türkiye, topraklarının % 96'sının deprem bölgesinde yer alması ve de nüfusunun %98'inin bu bölgelerde yaşaması nedeniyle bir deprem ülkesi olarak kabul edilmektedir (Taş, 2003: 225). Uluslararası Afet Veri Tabanı (EM-DAT) verilerine göre Türkiye 1900-2023 yılları arasındaki 123 yıllık dönemde depremlerden kaynaklanan tahmini 80 milyar \$ hasar ile Dünya'da en fazla maddi hasar alan 6., can kaybı sıralamasında ise 144.118 can kaybı ile Dünya'da depremden en fazla can kaybı yaşayan 8. ülkedir.

Gelişen teknoloji ile birlikte depremlerin oluşacağı bölgeler ve de şiddetleri tahmin edilebilir bir hâl almaktadır. Bu tahmin edilebilirlik bireyleri ve de hükümetleri önlem alma konusunda bilinçlendirmiştir. Depremlerin, can ve mal kayıplarının yanı sıra birçok etkisi bulunmaktadır. Depremler sonucunda bir toplumda sosyal dengesizlikler, kaynakların yetersizliğinden dolayı gıda kıtlığı ve psikolojik travmalar gibi etkiler ortaya çıkabilmektedir. Bunların dışında afetlerin ülkelerde büyüme, enflasyon, istihdam vb.

makroekonomik etkileri de olabilmektedir. Bu sebeple doğal afetlerin etki alanının bilinmesi gerekmektedir.

Doğal afetin gerçekleştiği bölgelerde ortaya çıkan sorunlardan biri de mali boyuttur. Bu bağlamda vergi kaynaklarının kaybı en önemli mali sorundur. Bahsedilen bu kayıp ilk etapta, doğal afetler sonucunda hayatlarını kaybedenlerin sebep olduğu iş gücü kaybı ve dolayısıyla gelir vergisi kaybıdır. İkinci olarak iş yerlerinin yıkılması, ticari ve mesleki faaliyetleri sekteye uğratacağından bu durum gelir ve kurumlar vergisi kaybını da beraberinde getirebilmektedir. En önemli kayıplardan biri de özellikle yüksek şiddetteki depremlerin olduğu coğrafyalarda ticari faaliyetlerin azalması sonucunda harcama vergilerinde meydana gelen kayıplardır (Ünsal, 2016: 4).

Doğal afetlerin etkileri afetlerin büyüklüğü, şiddeti, etki alanı ve bölgedeki nüfus yoğunluğu gibi çeşitli sebeplerle farklılaşabilmektedir. Genel anlamda değerlendirildiğinde doğal afetlerin etkilerini üç başlıkta ele almak mümkündür.

Tablo 1. Doğal Afetlerin Etkileri

Doğrudan Etkiler	Dolaylı Etkiler	İkincil Etkiler
Bina ve Taşınmaz Hasarları	Ürün Talep Miktarında Azalış	Salgın Hastalıklar
Bireylerin Ücret Kayıpları	İşini Kaybetmiş Bireylerin İş Bulma Şansında Azalış	Enflasyon
Köprü, Kara Yolu, Demir Yolu ve İletişim Ağında Hasarlar	Vergi Gelirlerinde Değişim	Fırsat Kayıpları
Üretim Kayıpları		Doğadaki Değişiklikler
Acil Durum ve Yeniden Yapılanma Masrafları		Bütçe Açıkları
		İhracat/İthalat Kayıpları

Kaynak: Şahin & Kılınc, 2016: 35.

Tablo 1’de gösterildiği üzere depremlerin etkileri doğrudan etkiler, ikincil etkiler ve dolaylı etkiler olmak üzere üç kategoriye ayrılmaktadır. Başta depremler olmak üzere doğal afetlerin bireyleri maddi ve manevi olarak etkilediği söylenebilir. Bu araştırma, dolaylı etkilerden biri olan vergi gelirleri üzerine yoğunlaşmaktadır.

3. Depremlerden Etkilenen İllerin Durumu

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremler Kahramanmaraş ve Hatay başta olmak üzere 11 ili kapsayan büyük bir coğrafyayı etkilemiştir. Etkilenen bölgenin genişliği depremin etkilerinin de ciddi boyutlara ulaşmasına neden olmuştur.

Tablo 2. Depremlerden Etkilenen On Bir İlin Türkiye Ekonomisindeki Yeri (2022)

<i>International Journal of Public Finance</i> Vol. 9, No: 2, December 2024, pp. 307 – 326.	311
--	------------

	On Bir İlin Payı	%
Toplam Nüfus İçerisinde	Nüfus	16,4
Toplam Hanehalkı İçerisinde	Hanehalkı	13,9
Tüm Sektör İçerisinde	Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	17,7
	Sanayi	11,1
	İmalat Sanayi	11
	İnşaat	9,6
	Hizmetler	7,7
	Bilgi ve İletişim	2
	Finans ve Sigorta Faaliyetleri	4,8
	Gayrimenkul Faaliyetleri	10,2
	Mesleki, İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	6
	Kamu Yönetimi, Eğitim, İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	14,1
	Diğer Hizmet Faaliyetleri	5,2
Toplam GSYİH İçerisinde	GSYİH	9,9
Toplam İthalat ve İhracat İçerisinde	İthalat	6,7
	İhracat	7,4
Toplam Mükellefler İçerisinde	Gelir Vergisi Mükellefi	11,6
	Kurumlar Vergisi Mükellefi	9,6
	Katma Değer Vergisi Mükellefi	12

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu ve Gelir İdaresi Başkanlığından elde edilen veriler kullanılarak tarafımızca hesaplanmıştır.

Tablo 2’de 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinden etkilenen Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa’nın 2022 yılına ilişkin yüzdeler verileri yer almaktadır. Bahsedilen şehirler, toplam GSYİH içerisinde yaklaşık %10’luk bir paya sahiptir. Nüfus açısından ise toplam nüfusun %16,4’ünün bu coğrafyada yaşadığı görülmektedir. Depremden etkilenen illerin sektörel faaliyetleri incelendiğinde hâkim sektörün tarım, ormancılık ve balıkçılık olduğu söylenebilir. Bu sektörü kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri, sanayi ve gayrimenkul faaliyetleri takip etmektedir. Bahsedilen illerin Türkiye ekonomisi içerisindeki en düşük payı ise bilgi iletişim sektörüne aittir. Bölgedeki mükellefler incelendiğinde Gelir Vergisi ve KDV mükelleflerinin, toplam mükelleflerin %12’sini oluşturduğu, Kurumlar Vergisi mükelleflerinin ise %9,6’sını oluşturduğu görülmektedir.

Deprem sonucunda 50 binden fazla can kaybı meydana gelirken, yarım milyondan fazla bina ya yıkılmış ya da hasar almıştır. 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinin maliyetinin de yaklaşık 104 milyar Dolar olduğu tahmin edilmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı-SBB, 2023: 160). Dünya Bankası verilerine göre ise depremden kaynaklanan toplam fiziksel hasarın 34,2 milyar dolar olduğu, fakat yeniden yapılanma masrafları ile bu tutarın iki katına çıkacağı tahmin edilmektedir (The World Bank, 2023).

Tablo 2’deki veriler incelendiğinde on bir ilin Türkiye ekonomisinde dikkate değer bir etkisi olduğu söylenebilir. 6 Şubat depremlerinin geniş bir coğrafyaya yayılması, bölgedeki ekonomik faaliyetleri tehdit potansiyelini artırmıştır. Ancak yine de 1999 Gölcük Depremi ve bu depremin etkilediği bölge düşünüldüğünde, 6 Şubat depremlerinin Türkiye ekonomisindeki yerinin daha sınırlı olduğu görülebilir. 1999 depreminden etkilenen illerin GSYİH’deki payı %34,7 iken 6 Şubat depremlerinden etkilenenlerin %9,9’dur.

4. Depremlerin Vergi Gelirlerine Etkisi

4.1. Literatür

Araştırmanın kısıtı nedeni ile yerli ve yabancı literatürde depremleri ekonomik ve mali açıdan ele alan araştırmalara değinilmektedir. İlgili araştırmaları depremin ekonomik ya da mali etkilerini ele alması ve yerli veya yabancı olmasına göre sınıflandırmak mümkündür.

Yabancı yazında Kroll ve diğerleri (1991), 17 Ekim 1989 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri’nin Kuzey Kaliforniya, Loma Prieta bölgesindeki depremin bölge ekonomisine ve küçük işletmelere etkisini değerlendirmiştir. Çalışma ışığında ekonomik veriler, bireysel deneyimler ve küçük işletmelere anket uygulanarak bir inceleme yapılmıştır. Yapılan değerlendirme sonucunda, bölgenin hızlı toparlanmasının ardında depremin kırsal bir bölgede olması, sanayi sektörünün çeşitli olması, iletişimin verimli bir şekilde yönetilmesi ve ulaşım sisteminin çeşitli olmasının etkisi olduğu görülmüştür. Bu sonuca ek olarak küçük işletmelerin doğal afetlere yönelik kaynaklarının olmaması sebebiyle kırılgan oldukları görülmüştür. Başka bir araştırmada Mazzocchi ve Montini (2001), 26 Eylül 1997’de İtalya’nın Umbria bölgesini etkileyen depremin turist akışına etkisini incelemiştir. Olay çalışması yönteminin kullanıldığı çalışmada Ekim 1997 ile Haziran 1998 arasında turizmde dikkate değer bir azalma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Daniell ve Love (2010), Avusturalya tarihinde meydana gelen depremlerin sosyo-ekonomik etkilerini ele almıştır. CATDAT veri tabanında yer alan verileri incelemiş ve toplamda altyapıda 6 milyar dolarlık bir zararın ortaya çıktığını gözlemlemiştir. Li vd. (2024), 6 şubat depremlerinden sonra Hatay’da ekonomik iyileşmeyi gece ışığı verileriyle analiz etmiştir. Deprem öncesi ve sonrası dönemi incelemiştir. Mart 2024 itibarıyla hâlihazırda ekonomik olarak deprem öncesine dönülemediğine yönelik bulgular elde etmiştir. Bahsedilen çalışmaların dışında yabancı yazında deprem ve depremin etkileri üzerine çeşitli araştırmaların yapıldığı görülebilir. (Ambraseys, 1968; Brookshire vd., 1997; Cochrane, 1997; Harada, 2015; Doyle & Noy, 2015; Tokui vd., 2017; Li vd., 2021; Irsyada & Romadlon 2024).

Yerli yazında da depremleri ekonomik ve mali açıdan inceleyen araştırmalar bulunmaktadır. Aktürk ve Albeni (2002), 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 Marmara

depremlerinin Türkiye ekonomisi üzerindeki etkilerini ekonomik göstergeleri değerlendirerek ele almıştır. Depremlerin, Türkiye'nin üretimde önemli bir paya sahip bir coğrafyada gerçekleşmiş olması sonucunda üretimin sekteye uğraması, deprem bölgesinden sağlanan gelirin elde edilememesi ve özel sektörün kredilerini ödeyememesi gibi sebeplerle mali dengelerde bozulma olduğu sonucuna ulaşmıştır. Gök ve diğerleri (2007), 25 ve 28 Mart 2004'te Erzurum Aşkale'de meydana gelen depremlerin etkilerini ele almıştır. Farklı ekonomik verilerin değerlendirilmesi sonucunda depremin sosyal ve ekonomik etkilerinin olduğu görülmüştür. Aydın ve Koç (2016) ise Türkiye'deki zorunlu deprem sigortalarına yönelik tutum ve davranışları incelemiştir. 667 kişinin katılımıyla gerçekleştirilen çevrim içi anket sonuçlarına göre deprem sigortasına yönelik tutumlar üzerinde kişilik özelliklerinin ve demografik değişkenlerin etkisi olduğuna yönelik bulgular elde edilmiştir.

6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinden sonra da bu konu üzerinde farklı araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Tetik ve Akbulut (2023), 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinin ihracat üzerindeki etkisini ekonomik verilerle ele almıştır. Araştırma ışığında 6 Şubat 2023 depremi sonrasında zarar gören ihracat firmalarının finansal ve ekonomik durumları değerlendirilerek politika önerileri geliştirilmiştir. Marangoz ve İzci (2023), Kahramanmaraş depremlerinin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerini girişimciler üzerinden değerlendirmiştir. Yapılan değerlendirmede bu depremlerin girişimciler üzerinde olumsuz etkilerinin yanı sıra girişimcilere bazı fırsatlar sunabileceği de belirtilmiştir. Şen (2023) 6 Şubat depremlerinin ekonomik boyutlarını ve maliyetine ilişkin bir araştırma gerçekleştirmiştir. Depremlerin maliyetini 70 milyar \$ olarak tahmin etmiştir. Özüdoğru (2023) Türkiye'de meydana gelen 1999 Marmara depremi, 2011 Van depremi ve daha detaylı olarak Kahramanmaraş depremlerini incelemiştir. Yaptığı değerlendirmelerde depremlerin makroekonomik değişkenler üzerindeki etkilerini analiz ederek kısa, orta ve uzun vadeli politika önerilerinde bulunmuştur. Başka bir araştırmada da Bardakçı ve Demirtaş (2023) Kahramanmaraş depremlerinin dış ticaret üzerindeki etkisini ele almıştır. Geliştirdiği farklı senaryolarda ihracat kaybının 3,8 ila 50,8 milyar \$ arasında gerçekleşebileceği; turizm gelir kaybının ise 9,3 ila 69 milyar \$ arasında olabileceğine ilişkin bulgular elde etmiştir. Say ve Doğan (2023), 6 Şubat 2023 depreminin Borsa İstanbul'da işlem gören pay senedi fiyatlarına etkisini incelemiştir. Olay analizi yönteminin kullanıldığı çalışmada BIST 30 endeksi bağlamında yarı güçlü formda etkin bir piyasa olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma dışında, 6 Şubat depremleriyle hisse senedi ve borsa arasındaki ilişkiyi açıklamaya yönelik çeşitli çalışmalar yapılmıştır (Unkaracalar, 2023; Çilek & Ergün, 2023; Kırkağaç & Karpuz, 2023; Evci, 2023).

4.2. Metodoloji

Çalışmada Hazine ve Maliye Bakanlığının verileri kullanılarak ikincil veri analizi yapılmıştır. Bakanlığın il bazında ve aylık olarak kümülatif şekilde yayınladığı vergi tahsilatı raporlarına göre depremden etkilenen 11 ilin ve Türkiye genelinin 2013-2023 yılları arasında tahsil ettiği vergi gelirleri ve 11 ilin Türkiye vergi geliri içerisindeki payı aylık olarak hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda her ilin vergi gelirlerinde deprem sonrasındaki dönemde meydana gelen değişim bulunmuştur. Hesaplama deprem sonrası dönemde vergi geliri en fazla azalan ilin Kahramanmaraş olduğu, en az azalan ilin ise Hatay olduğu görülmüştür. Söz konusu iki ilin vergi gelirlerindeki değişim Hazine ve Maliye Bakanlığının verilerine dayanılarak vergi türleri itibarıyla incelenmiş ve sonuçlar değerlendirilmiştir. 07.07.2023 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan 7346 sayılı Cumhurbaşkanı Kararıyla yapılan değişiklikle KDV oranındaki yeni düzenlemelerin vergi gelirlerinde, geçen yıllara nispeten daha fazla bir artış oluşturacağı ve bu artışın değerlendirme kısmında yanıltıcı sonuçlar verebileceği düşüncesiyle çalışma 2023’ün Temmuz ayına kadar yapılmıştır.

4.3. Bulguların Değerlendirilmesi

Çalışmanın bu kısmında Türkiye’nin vergi gelirleri ile Kahramanmaraş ve Hatay’ın vergi gelirleri gösterilmekte ve 6 Şubat depremleri öncesi ve sonrasındaki döneme ilişkin verilerek sunularak değerlendirme yapılmaktadır.

Tablo 3. Türkiye’de 2013-2023 Yılları Arasındaki Vergi Gelirleri (Milyar TL)

Aylar/Yıl	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ocak	28	33	35	40	48	52	56	67	79	147	253
Şubat	27	29	34	38	40	53	57	72	98	180	180
Mart	21	23	27	30	33	41	41	37	77	127	199
Nisan	24	26	32	32	37	45	49	49	76	136	233
Mayıs	30	32	36	42	51	61	60	55	92	290	507
Haziran	27	25	30	33	36	43	45	55	73	153	231
Temmuz	30	31	36	36	46	54	58	76	85	169	
Ağustos	28	34	38	45	51	61	67	98	131	272	
Eylül	24	26	29	31	42	49	53	68	97	173	
Ekim	26	28	35	30	45	48	55	77	96	182	
Kasım	33	35	39	54	58	68	73	99	149	312	
Aralık	27	31	35	40	47	46	61	79	112	212	

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünden elde edilen veriler kullanılarak tarafımızca hesaplanmıştır.

Tablo 3’te Türkiye’nin 2013-2023 yılları arasındaki 10 yıllık dönemde elde ettiği vergi gelirleri gösterilmektedir. Deprem 2023 yılının şubat ayında gerçekleştiği için vergi

gelirleri dikkate alınırken Ocak-şubat dönemi de incelenmiştir. 10 yıllık dönem ele alındığında, bazı yıllarda vergi gelirlerinde azalış bazı yıllarda ise artış meydana geldiği görülmektedir. Son beş yıl değerlendirildiğinde ise 2023 yılının ilk aylarında vergi gelirlerinde bir yükseliş öngörülmüyorken 2023'te Ocak ayından şubat ayına vergi gelirlerinde %29'luk bir azalış meydana gelmiştir. Bu azalış önceki dönemlere kıyasla dikkat çekicidir. Deprem olmadığı varsayımı altında 2023 yılında vergi gelirlerinde bir artış beklentisi söz konusu olduğundan, %29 oranında gerçekleşen vergi gelirlerindeki azalmaya ek olarak gerçekleşmesi muhtemel olan fakat depremden kaynaklı nedenlerden dolayı gerçekleşmeyen vergi artışlarını da vergi kaybı olarak ele almak anlamlı olacaktır. Bu durumda Türkiye'de meydana gelen vergi kaybının %29'dan daha fazla olduğu söylenebilmektedir. Deprem sonrası dönem düşünüldüğünde Türkiye'nin vergi gelirlerinde bir toparlanma olduğu söylenebilir. Nitekim vergi gelirlerindeki azalış şubat ayı ile sınırlı kalmış, şubat ayı sonrasında vergi gelirlerinde tekrar artış yaşanmıştır.

Depremden etkilenen 11 il özelinde vergi gelirlerinde meydana gelen değişim incelendiğinde, 11 ilde de vergi gelirlerinde bir azalma meydana geldiği görülmüştür. İller bazında bakıldığında deprem sonrası dönemde vergi geliri en çok azalan ilin %92'lik bir azalma ile Kahramanmaraş olduğu, vergi geliri en az azalan ilin ise %48 oranında bir azalma ile Hatay olduğu görülmektedir. Depremden etkilenen diğer 9 ilin vergi gelirlerinde ise sırasıyla Elazığ'da %92, Osmaniye'de %81, Malatya'da %78, Adıyaman'da %69, Şanlıurfa'da %62, Diyarbakır'da %61, Adana ve Gaziantep'te %60, Kilis'te ise %52 oranında bir azalma meydana gelmiştir. Elazığ'da meydana gelen vergi gelirlerindeki azalış ile Kahramanmaraş'ta meydana gelen azalış aynı görünse de yuvarlamadan kaynaklı farklılıktan dolayı depremlerin Kahramanmaraş'ın vergi gelirlerini en fazla etkilediği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda vergi gelirlerinde en az ve en fazla azalma olan iller ayrıca ele alınmıştır.

5. Kahramanmaraş ve Hatay Özelinde Bir Değerlendirme

5.1. Kahramanmaraş

Temel ekonomisini tekstil sektörü üzerine oturtan Kahramanmaraş'ın GSYİH'ye katkısı %0,50'dir (Özbek, 2021: 23). 338 bin kişinin istihdam edildiği şehrin Türkiye'nin genel ithalatı içerisindeki payı %0,50 iken ihracata katkısı ise %0,60'dır. 6 Şubat depremlerinin merkez üssü konumundaki Kahramanmaraş, depremlerin etkilerinin en ağır hissedildiği illerden biri olmuştur. Çalışmanın amacı doğrultusunda vergi gelirlerindeki azalmanın en fazla olduğu il %92'lik bir oranla Kahramanmaraş'tır (SBB, 2023).

Tablo 4. Kahramanmaraş Vergi Gelirleri (Milyon TL)

Aylar/Yıl	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
-----------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

<i>International Journal of Public Finance</i>											316
Vol. 9, No: 2, December 2024, pp. 307 – 326.											

Ocak	72	89	102	113	122	152	158	197	249	458	807
Şubat	74	70	93	106	95	130	139	193	301	606	66
Mart	45	56	67	68	85	93	104	62	252	411	123
Nisan	50	42	54	69	75	99	117	107	224	305	154
Mayıs	79	68	95	96	101	100	153	138	299	832	338
Haziran	39	42	56	67	62	83	102	118	202	350	277
Temmuz	71	73	92	92	115	142	142	188	236	445	
Ağustos	71	77	96	114	106	139	159	214	408	562	
Eylül	46	42	59	72	89	104	121	164	333	298	
Ekim	56	60	57	78	98	138	130	187	287	382	
Kasım	80	94	98	167	172	157	235	267	563	728	
Aralık	60	80	87	101	117	127	182	236	385	613	

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünden elde edilen veriler kullanılarak tarafımızca hesaplanmıştır.

Kahramanmaraş’ın vergi gelirleri incelendiğinde yıllar içerisindeki dalgalanmalara rağmen depremden önceki son iki yıl hariç on yıllık Ocak-Şubat dönemlerinde vergi gelirlerinde genel olarak bir azalış meydana geldiği görülmektedir. Genel ekonomik konjonktür içerisinde 2023 yılında da vergi gelirlerinde bir azalma olabileceği düşünülebilmektedir. Fakat vergi gelirlerindeki değişime baktığımızda 10 yıllık dönemde Ocak ayından şubat ayına geçişte vergilerin arttığı dönemlerde %2 - %30 arasında arttığı, azaldığı dönemlerde ise %2-%22 arasında azaldığı görülmektedir. 2023 Ocak ayı ile 2023 Şubat ayı arasında ise vergi gelirleri %92 oranında düşmüştür.

Tablo 5. Kahramanmaraş’ın Türkiye’nin Vergi Gelirleri İçindeki Payı (%)

Aylar/Yıl	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ocak	0,25	0,27	0,29	0,28	0,25	0,29	0,28	0,29	0,31	0,31	0,32
Şubat	0,27	0,24	0,27	0,28	0,24	0,25	0,24	0,27	0,31	0,34	0,04
Mart	0,21	0,24	0,25	0,22	0,26	0,23	0,25	0,17	0,33	0,32	0,06
Nisan	0,21	0,16	0,17	0,21	0,20	0,22	0,24	0,22	0,29	0,22	0,06
Mayıs	0,26	0,21	0,26	0,23	0,20	0,16	0,26	0,25	0,32	0,29	0,06
Haziran	0,15	0,17	0,19	0,20	0,17	0,19	0,23	0,21	0,28	0,23	0,11
Temmuz	0,24	0,24	0,26	0,25	0,25	0,26	0,24	0,25	0,28	0,26	
Ağustos	0,25	0,23	0,25	0,25	0,21	0,23	0,24	0,22	0,31	0,21	
Eylül	0,19	0,16	0,20	0,23	0,21	0,21	0,23	0,24	0,35	0,17	
Ekim	0,22	0,21	0,16	0,26	0,22	0,28	0,24	0,24	0,30	0,21	
Kasım	0,24	0,27	0,25	0,31	0,29	0,23	0,32	0,27	0,38	0,23	
Aralık	0,22	0,26	0,25	0,25	0,25	0,28	0,30	0,30	0,35	0,29	

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünden elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır.

Tablo 5'te Kahramanmaraş'ın Türkiye vergi gelirleri içerisindeki payı gösterilmektedir. Tabloda görüldüğü üzere depremden önceki on yıllık dönemde Kahramanmaraş'ın vergi gelirleri içindeki payının Ocak ayında ortalama olarak %0,28 olduğu 2023 yılının Ocak ayında ise bu oranın ortalamasının üstü seyrederek %0,32 olarak gerçekleştirildiği görülmektedir. Depremden önceki on yılın Şubat ayını incelediğimizde ise Kahramanmaraş'ın genel vergi gelirleri içindeki payının ortalama %0,27 olduğu ancak depremin olduğu ayda bu oranın bir önceki aya nazaran %87,5 oranında azalarak %0,04'e kadar gerilediği görülmektedir. Hazine ve Maliye Bakanlığı verileri incelendiğinde %87,5 oranındaki azalışın 741 milyon liraya tekabül ettiği anlaşılmaktadır.

Tablo 6. Kahramanmaraş'ta Deprem Öncesi ve Sonrasındaki Vergi Değişimi (%)

	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam Vergi Gelirleri	-11,93	-2,24	21,19	32,2	-91,74
Gelir ve Kazanç Üzerinden Alınan Vergiler	26,56	46,03	91,04	214,55	-85,66
Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	-46,76	-18,72	-6,07	-35,92	-99,59
Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	-43,93	-13,04	-16,71	-46,34	-104,79
Uluslararası Ticaret ve Muamelelerden Alınan Vergiler	21,35	5,65	9,83	32,74	-88,45

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü'nden elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır.

Tablo 6'da Kahramanmaraş'ta Ocak ayından Şubat ayına gerçekleşen yüzde vergisel değişim vergi türleri açısından yer almaktadır. Toplam vergi gelirleri incelendiğinde deprem döneminde vergi gelirlerinde azalış olduğu görülmektedir. Diğer yıllarda vergi artış ve azalışları dalgalansa da 2023 yılında toplam vergilerde %91,74'lük bir azalma yaşanmıştır. Gelir ve kazanç üzerinden alınan vergilerde (gelir vergisi ve kurumlar vergisi) de depremin etkisi gözlemlenmektedir. Genel olarak Tablo 6'dan vergi türlerinde farklı oranlarda olsa da deprem döneminde bir azalış olduğu yorumu yapılabilir. Kahramanmaraş'ta dahilde alınan mal ve hizmet vergileri ve bu vergi türünden olan KDV, %104,79 ile en fazla azalan vergi türüdür. Bu bulgu, Ünsal'ın (2016) doğal afetler sonucunda ortaya çıkan önemli vergi kaybının harcama vergileri üzerinde olduğu sonucunu desteklemektedir. Kahramanmaraş, 6 Şubat depremlerinin merkez üssü olması, çok sayıda binanın yıkılması ve ağır hasarlı yapının fazla olması vergi gelirlerindeki düşüşün sebepleri olarak gösterilebilir.

5.2. Hatay

Temel ekonomisini demir-çelik mamulleri ve tarım üzerine oturtan Hatay'ın GSYİH'ye katkısı %1,4'tür (Yazkan, 2023). 477 bin kişinin istihdam edildiği şehrin Türkiye'nin genel ihracatı içerisindeki payı %1,60 iken ithalata katkısı ise %2,10'dur.

Çalışmanın amacı doğrultusunda bakıldığında vergi gelirlerindeki azalmanın en az olduğu ilin %48 oranında bir azalma ile Hatay olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Hatay Vergi Gelirleri (Milyon TL)

Aylar/Yıl	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ocak	260	358	347	313	581	594	691	937	1.171	2.588	2.986
Şubat	244	336	407	310	453	604	664	859	1.478	5.357	1.546
Mart	233	225	318	315	411	566	598	578	1.348	3.028	2.641
Nisan	220	278	346	296	400	391	698	662	1.320	2.258	2.132
Mayıs	283	303	334	540	822	1.674	1.311	847	1.858	5.650	3.500
Haziran	242	244	408	336	487	752	748	741	1.456	3.467	3.500
Temmuz	324	353	372	384	549	789	804	1.133	1.580	3.246	
Ağustos	265	272	352	375	448	1.105	871	1.284	3.258	5.980	
Eylül	234	369	327	309	596	1.136	612	995	1.951	3.318	
Ekim	326	380	326	412	626	814	1.084	1.030	1.776	2.668	
Kasım	275	360	404	443	652	1.348	838	1.680	4.071	4.430	
Aralık	534	405	394	474	772	649	887	1.091	2.760	3.466	

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünden elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır.

Tablo 7’ye göre Hatay’ın vergi gelirleri incelendiğinde Ocak-Şubat döneminde vergi gelirlerinin değişiminde farklılaşmaların olduğu söylenebilir. 10 yıllık döneme bakıldığında vergi gelirlerinin azaldığı dönemlerde bu değişimin %1-%22 arasında olduğu; artış gösterdiği dönemlerde ise %2-%106 oranları arasında bir değişimin yaşandığı görülmektedir. 2023 yılındaki %48’lik azalmanın depremin etkisiyle genel konjonktürün dışında gerçekleştiği söylenebilir.

Tablo 8. Hatay’ın Türkiye’nin Vergi Gelirleri İçindeki Payı (%)

Aylar/Yıl	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ocak	0,91	1,09	0,99	0,79	1,20	1,14	1,24	1,39	1,48	1,76	1,18
Şubat	0,88	1,14	1,18	0,81	1,13	1,15	1,15	1,20	1,50	2,97	0,86

Mart	1,09	0,98	1,19	1,03	1,24	1,37	1,46	1,56	1,74	2,38	1,33
Nisan	0,91	1,08	1,08	0,91	1,08	0,87	1,43	1,35	1,73	1,66	0,91
Mayıs	0,94	0,94	0,92	1,27	1,61	2,73	2,19	1,53	2,01	1,95	0,68
Haziran	0,91	0,99	1,35	1,01	1,34	1,76	1,67	1,34	1,99	2,27	1,51
Temmuz	1,09	1,15	1,03	1,06	1,19	1,45	1,38	1,46	1,86	1,92	
Ağustos	0,94	0,81	0,92	0,83	0,87	1,81	1,31	1,30	2,48	2,20	
Eylül	0,97	1,41	1,11	1,00	1,42	2,31	1,16	1,46	2,04	1,91	
Ekim	1,25	1,36	0,93	1,37	1,37	1,68	1,99	1,34	1,85	1,47	
Kasım	0,83	1,03	1,03	0,82	1,12	1,98	1,14	1,69	2,73	1,42	
Aralık	1,99	1,31	1,12	1,19	1,63	1,42	1,46	1,39	2,47	1,64	

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünden elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır.

Tablo 8’de Hatay’ın genel vergi gelirleri içindeki payı gösterilmektedir. Tabloda görüldüğü üzere depremden önceki on yıllık dönemde Hatay’ın genel vergi gelirlerindeki payının Ocak ayında ortalama olarak %1,19 olduğu 2023 yılının Ocak ayında ise ortalamaya yakın bir şekilde, %1,18 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Depremden önceki on yılın Şubat ayını incelediğimizde ise Hatay’ın genel vergi gelirleri içindeki payının ortalama %1,31 olduğu, 2023 yılının Şubat ayında ise bir önceki aya nazaran %27 azalarak, %0,86’ya gerilediği anlaşılmaktadır. Hazine ve Maliye Bakanlığı verileri incelendiğinde %27 oranındaki azalışın 1 milyar 441 milyon liraya tekabül ettiği anlaşılmaktadır.

Tablo 9. Hatay’da Deprem Öncesi ve Sonrasındaki Vergi Değişimi (%)

	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam Vergi Gelirleri	-3,92	-8,28	26,11	106,98	-48,22
Gelir ve Kazanç Üzerinden Alınan Vergiler	177,81	156,23	374,52	1384,22	-79,51
Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	283,37	-32,63	-28,59	5,98	-83,95
Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	73,05	-28,96	-37,2	1,02	-93,22
Uluslararası Ticaret ve Muamelelerden Alınan Vergiler	-15,84	-6,57	-3,15	15,05	-31,94

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü’nden elde edilen verilerle tarafımızca hesaplanmıştır.

Tablo 9’da Hatay’da Ocak ayından Şubat ayına gerçekleşen yüzde vergisel değişim vergi türleri açısından yer almaktadır. Toplam vergi gelirleri depremlerden sonra %48 azalmıştır. Genel olarak yapılan incelemede tabloda yer alan vergi gelirlerinde azalma olduğu söylenebilir. Kahramanmaraş ile aynı şekilde Şubat ayında en fazla azalan vergi türü KDV’dir. Harcama vergilerindeki, özeldede ise KDV’deki azalma, Ünsal (2016)’ın

araştırmasında bahsi geçen doğal afetlerin tüketim vergilerinde dikkate değer bir vergi kaybına sebep olduğu bulgusuyla aynı doğrultudadır.

Hatay depremde en çok yıkıma uğrayan bölgelerden biridir. Bu duruma rağmen vergi kaybının depremden etkilenen diğer illere kıyasla az olmasının nedenlerinden biri olarak uluslararası ticaret ve muamelelerden alınan vergiler gösterilebilmektedir. Nitekim Tablo 9’a göre depremlerden sonra en az yüzde değişim bu vergi türünde meydana gelmiştir. Yine depremlerden sonra Şubat ayında elde edilen toplam vergi gelirleri içerisinde uluslararası ticaret ve muamelelerden alınan vergilerin payı artmıştır. Bu durum vergi gelirlerinin azalma hızını yavaşlatan bir faktördür.

Kahramanmaraş ve Hatay değerlendirildiğinde incelenen vergi türleri itibarıyla depremlerin vergi gelirlerini azalttığı söylenebilir. İki ilde de vergi türleri itibarıyla en fazla vergi hasılatı kaybının katma değer vergisinde olduğu gözlemlenmektedir. Buna ek olarak vergi gelirlerinin Kahramanmaraş’ta daha fazla azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Deprem sonrasında oluşan vergi kaybını telafi etmek amacıyla 7 Temmuz 2023’te 7346 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı çıkarılmıştır. Bu karar ile Mal ve Hizmetlere Uygulanacak KDV oranlarının tespitine ilişkin kararın birinci maddesinin birinci fıkrasında yer alan oranlar %8’den %10’a; %18’den %20’ye çıkarılmıştır. Yine 15 Temmuz 2023 tarihli karara göre yılda iki taksit halinde ödenen motorlu taşıtlar vergisine (MTV) ek MTV getirilmiştir. Depremler gibi doğal afetlerden sonra devletin gelirlerini artırmaya yönelik aldığı bu tip vergisel kararlar, literatürde farklı çalışmalarla bağdaşmaktadır (Smyth, 2004; Hayrullahoğlu, 2022; Bibbee vd., 2000; Szlafsztajn, 2020; Gül, 2014; Ünsal, 2016).

6. Sonuç

Türkiye genelinde vergi gelirleri incelendiğinde, depremin gerçekleştiği Şubat ayında bir önceki aya göre %29 oranında bir vergi kaybı yaşandığı söylenebilir. Ancak deprem yaşanmadığı varsayımı altında, 2023 Ocak-Şubat döneminde vergi gelirlerinde bir artış meydana geleceği tahmin edilmekteydi. Bu durumda, Şubat ayında meydana gelen vergi kaybını hesaplarken %29’luk bir azalışa ek olarak, gerçekleşmeyen muhtemel bir vergi artışını da dikkate almak gerekmektedir.

Vergi gelirleri depremden etkilenen on bir il için on yıllık süreç düşünüldüğünde Ocak ayından Şubat ayına bir azalma meydana geldiği söylenebilir. İl bazında ele alındığında vergi geliri depremden sonraki dönemde en çok azalan il %92 ile Kahramanmaraş, vergi gelirleri en az azalan il ise %48 ile Hatay olmuştur. On bir ilin vergi gelirlerine katkısı, depremden önce %5 iken, depremden sonra yarı yarıya azalarak %2,5’e kadar gerilemiştir.

Türkiye genelinde ve depremden etkilenen on bir il özelinde vergi gelirleri vergi türleri itibarıyla incelendiğinde, vergi kaybının gelir ve kazanç üzerinden alınan vergilerde olduğu gözlemlenmiştir. Ancak, araştırma kapsamında ele alınan

Kahramanmaraş ve Hatay'da harcama vergilerindeki kaybın daha baskın olduğu söylenebilmektedir. Nitekim KDV'de Kahramanmaraş'ta %104, Hatay'da ise %93'lük bir vergi kaybı olmuştur. Hatay'da depremlerden sonra Şubat ayında elde edilen toplam vergi gelirleri içerisindeki payı itibarıyla başta gümrük vergisi ve ithalde alınan katma değer vergisi olmak üzere uluslararası ticaret ve muamelelerden alınan vergilerin payındaki azalış daha düşük seviyededir. Bu durum vergi gelirlerinin azalma hızını yavaşlatan bir faktördür.

6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinden sonra Hazine ve Maliye Bakanlığı, depremlerden etkilenen illerde olağanüstü hâl ve mücbir sebep ilan etmiştir. Bu doğrultuda mücbir sebep ilanı boyunca vergi bildirim ve beyanname verme süreleri ertelenmiştir. Bu karar sadece deprem bölgesinde değil, Türkiye genelinde de vergi gelirlerini olumsuz etkilemiştir.

Başta depremler olmak üzere doğal afetler sebebiyle yaşanan kayıplardan dolayı kamu gelirlerinde bir azalma yaşanabilecektir. Kamu gelirlerinin azalması, bütçeye baskı oluşturarak borçlanma, vergi ve benzeri şekilde devletin finansman ihtiyacının giderilmesine yol açabilecektir. Afetlerin yaralarını sarmak için politik karar alıcılar yeni kararlar almak durumunda kalacaktır. Bu kararlardan maliye politikası araçlarından harcamalar kullanılarak afet bölgelerindeki gıda, barınma, yapı gibi eksiklerin giderilmesi amaçlanmaktadır. Uzun dönemde ise borçlanma politikalarıyla finansman yaratmak amaçlanabilecektir.

Kuşkusuz, doğal afetlerle ilgili yapılması gereken afet gerçekleşmeden önce tedbir alınmasıdır. Halkın bilinçlendirilmesi, şehir planlaması, denetimlerin sıklaştırılması gibi konular üzerinde durulması afetler gerçekleşmeden önce yapılması gereken politikalarındandır. Nitekim afet yaşandıktan sonra bedeli ağır olan reçetelerle yüzleşmek olasıdır.

6 Şubat 2023 depremleri, Türkiye'yi can kaybının dışında ekonomik anlamda gerek vergi kayıpları gerekse istihdam ve büyüme üzerine olumsuz etkilemiştir. Her ne kadar 1999 Gölcük depremi kadar Türkiye'nin üretim alanlarını tehdit etmese de Covid-19 pandemisinin ekonomik anlamda olumsuz etkisinin devam etmesi, dünyanın içerisinde bulunduğu enflasyonist dönem, Türkiye'deki fiyat istikrarsızlığı gibi durumlar deprem öncesi döneme dönülmesini geciktiren nedenlerdendir.

Etik Kurul Onayı: Etik kurul belgesi gerektiren bir çalışma değildir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları:

[Arınç Boz](#) - Fikir ve Amaç, Planlama ve Tasarım, Veri Toplama, Veri Analizi ve Tartışma, Literatür ve Atıf, Yazım ve Format, Son Onay ve Sorumluluk, Genel Katkı Düzeyi - % 50

Adem Demirbozan ^{ID} - Fikir ve Amaç, Planlama ve Tasarım, Literatür ve Atıf, Yazım ve Format, Son Onay ve Sorumluluk, Genel Katkı Düzeyi, Diğer - % 50.

Çıkar Çatışması: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Kaynakça

- Aktürk, İ., & Albeni, M. (2002). “Doğal Afetlerin Ekonomik Performans Üzerine Etkisi: 1999 Yılında Türkiye’de Meydana Gelen Depremler ve Etkileri”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 7(1), 1-18.
- Ambraseys, N. N. (1968). “Earthquake Hazards and Emergency Planning”. *Cento Conference on Earthquake Hazard Minimization*, 187-199. Ankara, Türkiye.
- Aydın, G., & Koç, E. (2016). “Social Marketing Analysis of Attitude Toward Compulsory Earthquake Insurance in Turkey”. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*. 23(2), 389-407. <https://doi.org/10.18657/yeclu.81769>.
- Bardakçı H. & Demirtaş, F. (2023). “Doğal Afetlerin Dış Ticarete Etkisi: 2023 Türkiye Depremleri ve Sonuçlarının Değerlendirilmesi”. *Avrasya Dosyası Dergisi*. 14(1), 183-204.
- Bibbee, A., Gönenç, R., Jacobs, S., Konvitz, J., & Price, R. (2000). “Economic Effects of the 1999 Turkish Earthquakes: An Interim Report”. *OECD Economics Department Working Papers*. 247, 1-46. <https://doi.org/10.1787/233456804045>.
- Bowman, G., Foulser-Piggott, R., & Beamish, P. W. (2023). “Natural disasters and MNE internalization: Reoptimizing subsidiary governance”. *Journal of World Business*. 58(2), 1-13. <https://doi.org/10.1016/j.jwb.2022.101387>.
- Brookshire, D. S., Chang, S. E., Cochrane, H., Olson, R. A., Rose, A., & Steenson, J. (1997). “Direct and Indirect Economic Losses from Earthquake Damage”. *Earthquake Spectra*. 13(4), 683-701. <https://doi.org/10.1193/1.1585975>.
- Cochrane, H. (1997). “Economic Impacts of a Midwestern Earthquake”. *The Quarterly Publication of NCEER*. 11(1), 1-19.
- Çilek, A. & Ergün, M. (2023). “The Impact of the 2023 Kahramanmaraş Earthquake on Bist100 and Bist Bank Index: Evidence From Toda-Yamamoto Causality Test”. *Press Academia Procedia*. 17(1), 92-100. <https://doi.org/10.17261/Pressacademia.2023.1760>.
- Daniell, J. E., & Love, D. (2010). “The Socio-economic Impact of Historic Australian Earthquakes”. *Australian Earthquake Engineering Society 2010 Conference*. Perth, Western Australia.
- Doyle, L., & Noy, I. (2015). “The Short-run Nationwide Macroeconomic Effects of the Canterbury Earthquakes”. *New Zealand Economic Papers*. 49(2), 134-156. <https://doi.org/10.1080/00779954.2014.885379>.
- Edemen, M., Okay, M., Tugrul, R., Kurt, M. Ş., Bircan, O., Yoldaş, H., ... & Aslan, A. (2023). “Deprem Nedir? Nasıl Oluşur? Türkiye’de Oluşmuş Depremler ve Etkileri Nelerdir? Depremlere Karşı Alınabilecek Tedbirler Hususunda Öneriler”. *International Journal of Social Humanities Sciences Research*. 10(93), 719-734. <https://doi.org/10.26450/jshsr.3584>.

- Evcı, G. (2023). "6 Şubat 2023 Depremlerinin Borsa İstanbul Endeksleri Üzerindeki Etkileri: Bir Olay Çalışması". 3. Uluslararası Akdeniz Bilimsel Araştırmalar Kongresi (761-771) 17-18 Nisan 2023, Mersin, Türkiye.
- Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB). https://gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/20231.htm (Erişim: 17.12.2023).
- Gök, Y. , Altaş, N. T. & Zaman, S. (2007). "Aşkale Depremleri ve Etkileri". *Doğu Coğrafya Dergisi*. 12 (17), 161-184.
- Gül, T. (2014). *The Effect of Disasters On Development: Van And Bingöl Case Studies* [Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Açık Erişim Sistemi. <https://open.metu.edu.tr/handle/11511/23682>
- Harada, H. (2015). "The Great East Japan Earthquake and Fiscal Measures". *The Senshu Social Well-being Review*. (1), 45-68.
- Hayrulloğlu, B. (2022). "Türkiye'de Deprem Harcamalarının Finansmanı Amacıyla Yürürlüğe Konulan Vergilerin İncelenmesi". *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 9(1), 102-120. <https://doi.org/10.30798/makuiibf.836513>.
- Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü. (2023). *Merkezi Yönetim Bütçe İstatistikleri*. <https://muhasebat.hmb.gov.tr/merkezi-yonetim-butce-istatistikleri>. (Erişim 20.08.2023).
- Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü. (2023). *Genel Bütçe Gelirlerinin İlleri İtibarıyla Tahakkuk ve Tahsilatı*. <https://muhasebat.hmb.gov.tr/genel-butce-gelirlerinin-iller-itibariyle-tahakkuk-ve-tahsilati-2004-2019>. (Erişim: 12.09.2023).
- Irsyada, M. R., & Romadlon, S. R. (2024). "Analysis of the Impact of the Earthquake on the Economy of Wirotaman Village, Ampelgading District, Malang Regency". *International Journal of Economic Research and Financial Accounting (IJERFA)*. 2(2), 271-278.
- Kırkağaç, M., & Karpuz, E. (2023). "2023 Kahramanmaraş Depremlerinin Bist Banka ve Sigorta Piyasasına Etkisi Üzerine Bir Olay Çalışması Analizi". *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 13(2), 387-401.
- Kroll, C. A., Landis, J. D., Shen, Q., & Stryker, S. (1991). "Economic Impacts of the Loma Prieta Earthquake: A Focus on Small Business". *U.C. Transportation Center and the Center for Real Estate and Urban Economics Working Papers*. No: 91-187.
- Li, Y., Wang, Y., Zhang, Y., Zhou, X., & Sun, H. (2021). "Impact of Economic Development Levels on the Mortality Rates of Asian Earthquakes". *International Journal of Disaster Risk Reduction*. 62, 102409, 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2021.102409>.
- Li, F., Liao, S., Zhang, X., & Liu, T. (2024). "Assessment of Earthquake Damage and Economic Recovery in Hatay Province, Turkey Using Nighttime Light Data". *Preprint Version*. doi:10.20944/preprints202407.1060.v1.
- Marangoz, M. & Çağrı, İ. (2023). "Doğal Afetlerin Ekonomik, Sosyal ve Çevresel Etkilerinin 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Merkezli Depremler Bağlamında Girişimciler Açısından Değerlendirilmesi". *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 24(52), 1-30.
- Mazzocchi, M., & Montini, A. (2001). "Earthquake effects on tourism in central Italy". *Annals of Tourism Research*. 28(4), 1031-1046. [https://doi.org/10.1016/S0160-7383\(01\)00008-1](https://doi.org/10.1016/S0160-7383(01)00008-1).

- Özbek, S. (2021). “Kahramanmaraş İli Sosyo-Ekonomik Analizi: Vergi Göstergeleri Boyutuyla Bir İnceleme”. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 5(2), 13-36.
- Özüdoğru, B. A. (2023). “2023 Yılında Gerçekleşen Kahramanmaraş Merkezli Depremin Etkileri ve Politika Önerileri”. *Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı*. 1-35.
- Ranger, N., & Surminski, S. (2013). *Disaster Resilience and Post-2015 Development Goals: The Options for Economics Targets and Indicators*. Grantham Research Institute on Climate Change & Environment Policy Paper, London, UK.
- Rasmussen, T. N. (2004). “Macroeconomic Implications of Natural Disasters in the Caribbean”. *IMF Working Paper*. 04/224, 1-24.
- Say, S. & Doğan, M. (2023). “Depremlerin Hisse Senedi Getirileri Üzerindeki Etkisi: 2023 Yılı Kahramanmaraş Depremi Örneği”. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*. 12(1), 90-97.
- Smyth, A. W., Altay, G., Deodatis, G., Erdik, M., Franco, G., Gülkan, P., Kunreuther, H., Luş, H., Mete, E. Seeber, N. & Yüzüğüllü, Ö. (2004). “Probabilistic Benefit-cost Analysis for Earthquake Damage Mitigation: Evaluating Measures for Apartment Houses in Turkey”. *Earthquake Spectra*. 20(1), 171-203. <https://doi.org/10.1193/1.1649937>.
- Szlafsztein, C. F. (2020). “Extreme Natural Events Mitigation: An Analysis of the National Disaster Funds in Latin America”. *Frontiers in Climate*. 2, 603176. 1-12. <https://doi.org/10.3389/fclim.2020.603176>.
- Şahin, I. & Kılınc, T. (2016). “Türkiye’de 1980-2014 Yılları Arasında Görülen Depremlerin Ekonomik Etkileri”. *Siirt Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisadi Yenilik Dergisi*. 4(1), 33-42.
- Şen, S. (2023). “Kahramanmaraş Depremlerinin Ekonomiye Etkisi”. *Diplomasi ve Strateji Dergisi*. 4(1), 1-55.
- Taş, N. (2003). “Yerleşim Alanlarında Olası Deprem Zararlarının Azaltılması”. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*. 8(1), 225-231.
- Tetik, N. & Albulut, İ. İ. (2023). “6 Şubat 2023’te yaşanan Depremin Ekonomik ve Finansal Etkileri: İhracat Üzerinden Bir İnceleme”. İçinde Öztürk M. Kırca M., (Ed.), *Kahramanmaraş Merkezli Depremler Sonrası için Akademik Öneriler* (93-103). Gaziantep: Özgür Yayınları.
- The International Disaster Database (EM-DAT). <https://www.emdat.be/> (Erişim: 21.12.2023).
- The World Bank (2023, Şubat 27). Dünya Bankası’nın Afet Değerlendirme Raporuna Göre Türkiye’deki Deprem Hasarının Maliyetinin 34 Milyar Doları Aşması Bekleniyor. <https://www.worldbank.org/tr/news/press-release/2023/02/27/earthquake-damage-in-turkiye-estimated-to-exceed-34-billion-world-bank-disaster-assessment-report>. (Erişim: 23.01.2024).
- Tokui, J., Kawasaki, K., & Miyagawa, T. (2017). “The Economic Impact of Supply Chain Disruptions from the Great East-Japan Earthquake”. *Japan and the World Economy*. 41, 59-70. <http://dx.doi.org/10.1016/j.japwor.2016.12.005>.
- Türk Dil Kurumu (TDK). <https://sozluk.gov.tr/>. (Erişim: 24.12.2023).
- Türkiye Cumhuriyeti Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2023). *Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu*. <https://www.sbb.gov.tr/2023-kahramanmaras-ve-hatay-depremleri-raporu/>.

- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2022. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=49685>. (Erişim: 24.04.2023).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). İl Bazında Gayrisafi Yurtiçi Hasıla, 2022. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Il-Bazinda-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-2022-5867#:~:text=Ki%C5%9Fi%20ba%C5%9F%C4%B1na%20GSYH'de%2022%20y%C4%B1l%C4%B1nda%2C%20Kocaeli%20302%20bin%20772,son%20%C3%BC%C3%A7%20s%C4%B1rada%20yer%20ald%C4%B1>. (Erişim: 13.12.2023).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). İstatistiklerle Aile, 2022. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2022-49683>. (Erişim: 30.08.2023).
- Unkaracalar, T., (2023). “2023 Yılı Kahramanmaraş Depremlerinin BIST 30 Endeksi Üzerine Etkisi”. *Türk Deprem Araştırma Dergisi*. 5(2), 183-193, <https://doi.org/10.46464/tdad.1331294>.
- Ünsal, H. (2016). “Doğal Afetlere Yönelik Vergi Politikaları ve Türkiye Uygulamalarının İncelenmesi”. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 3(2), 1-23. <https://doi.org/10.17336/igusbd.42070>.
- Yazkan, D. (2023). “Hatay’ın Ekonomi’deki Yeri ve Önemi”. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sanayi Politikaları ve Kalkınma Merkezi. Sanayi Politikaları Araştırma Dizisi-2*, 2023(2).